

HISTORIA SZTUKI
Szczegółowy opis wymagań egzaminacyjnych w zakresie treści programowych

1. Wstęp do historii sztuki:
  - historyczne definiowanie pojęć: sztuka i piękno, akademie sztuk pięknych;
  - muzea i ważniejsze kolekcje sztuki na świecie i w Polsce;
  - dziedziny sztuki;
  - forma dzieła sztuki i jej elementy;
  - funkcja, temat, treść;
  - podstawowe pojęcia i terminy z zakresu historii sztuki;
  - techniki malarskie i graficzne;
  - chronologia; charakterystyka epok, stylów i kierunków.
2. Sztuka ery prehistorycznej:
  - chronologia i geografia sztuki prehistorycznej; charakterystyka paleolitu, mezolitu oraz neolitu;
  - malarstwo (przemiany od Lascaux do neolitycznych malowideł naskalnych), rzeźba, ceramika oraz początki architektury;
  - hipotezy i próby interpretacji sztuki prehistorycznej.
3. Sztuka starożytnej Mezopotamii:
  - geografia i uwarunkowania naturalne kształtujące charakter sztuki mezopotamskiej;
  - kultura i religia oraz jej wpływ na sztukę;
  - sztuka sumero-akadyjska; sztuka babilońska i sumeryjska.
4. Sztuka starożytnego Egiptu:
  - geografia, uwarunkowania naturalne, chronologia sztuki egipskiej;
  - odkrycia archeologiczne;
  - kultura i religia, struktura społeczna i ich wpływ na sztukę;
  - rozwój architektury sepulkralnej i sakralnej;
  - pojęcie kanonu w malarstwie, rzeźbie i architekturze.
5. Sztuka świata egejskiego epoki brązu:
  - sztuka Cyklad (idole); sztuka Krety (pałac w Knossos - kult byka, freski, rzeźba ceramiczna); sztuka Myken (groby i twierdza - cytadela mykeńska);
  - odkrycia archeologiczne (Troja) i rola H. Schliemanna.
6. Sztuka starożytnej Grecji:
  - chronologia i geografia świata greckiego;
  - religia, filozofia i kultura starożytnej Grecji;
  - estetyka - ewolucja pojęć w różnych okresach (sztuka, piękno, klasycyzm, naśladowanie natury, pitagoreizm);
  - zabudowa Akropolu, związki z przyrodą i naturalnym ukształtowaniem terenu, Partenon - arcydzieło okresu klasycznego;
  - rzeźba, jej przemiany od okresu archaicznego do hellenistycznego, zasady kompozycji klasycznej, malarstwo - style malarstwa wazowego, malarstwo okresu klasycznego i hellenistycznego.
7. Sztuka etruska:
  - chronologia i geografia rozwoju sztuki etruskiej;
  - religia Etrusków;
  - architektura: rekonstrukcja świątyń i groby tumulusowe, dekoracja malarska;
  - rzeźba sepulkralna;
  - odlewy z brązu;
  - rzemiosło artystyczne.
8. Sztuka starożytnego Rzymu:
  - chronologia i geografia sztuki rzymskiej;

- architektura i urbanistyka; tradycje greckie i etruskie; koncepcje, materiały, nowe konstrukcje; Panteon i jego rola; architektura użyteczności publicznej i jej rola cywilizacyjna;
  - rzeźba rzymska - portret, relief historyczny, rzeźba pomnikowa;
  - malarstwo (freski pompejańskie, enkaustyka, mozaika).
9. Sztuka wczesnochrześcijańska:
- chronologia i geografia sztuki wczesnochrześcijańskiej;
  - specyfika religii chrześcijańskiej, zmieniający się stosunek do sztuki i rola dziedzictwa antycznego; symboliczne treści;
  - architektura wczesnochrześcijańska: pierwsze kościoły i groby;
  - malarstwo katakumbowe;
  - rzeźba (Dobry Pasterz).
10. Sztuka bizantyńska:
- chronologia i geografia sztuki bizantyńskiej;
  - cesaropapizm i hierarchia społeczna;
  - sztuka jako synteza wpływów Wschodu i Zachodu;
  - architektura sakralna - Hagia Sophia, San Vitale;
  - malarstwo (mozaika, ikona);
  - wpływ sztuki bizantyńskiej na sztukę Europy średniowiecznej (Europa prawosławna, Włochy, wpływy w Polsce; inspiracje współczesne - Jerzy Nowosielski).
11. Sztuka islamu:
- zasięg terytorialny i czasowy;
  - religia Mahometa i jej wpływ na abstrakcyjno-symboliczny charakter sztuki;
  - architektura (ze szczególnym uwzględnieniem wpływów na Europę - Półwysep Iberyjski);
  - ornament i kaligrafia.
12. Sztuka wczesnego średniowiecza:
- źródła sztuki wczesnego średniowiecza;
  - okres Wędrówki Ludów i tworzenie się poantycznej cywilizacji europejskiej;
  - chrystianizacja Europy;
  - miniatura iroszkocka (linearny ornament plecionkowy i zoomorficzny).
13. Sztuka przedromańska:
- zasięg terytorialny i czasowy sztuki przedromańskiej;
  - renesans karoliński; użycie form antycznych w służbie propagandy państwowej;
  - sztuka ottońska (zwięźle).
14. Sztuka romańska w Europie:
- chronologia i geografia pierwszego stylu w sztuce europejskiej;
  - monastycyzm i ruch pielgrzymkowy (kult relikwii), kulturotwórcza rola zakonów, spór Sugeriusz - św. Bernard z Clairvaux;
  - uniwersalizm i regionalizm w kulturze i sztuce;
  - architektura: struktura i konstrukcje budowli; symbolika części kościoła; najważniejsze odmiany regionalne;
  - rzeźba: treść, forma (prawo ram), funkcja (*biblia pauperum*);
  - malarstwo freskowe;
  - rzemiosło artystyczne (złotnictwo, emalie, tkanina z Bayeux).
15. Sztuka przedromańska i romańska w Polsce:
- periodyzacja, tło historyczno - społeczne, religijne, kulturowe;
  - architektura;
  - rzeźba: portale, kolumny w Strzelnie, Drzwi Gnieźnieńskie i legenda św. Wojciecha, płyta z Wiślicy;
  - rzemiosło artystyczne.

16. Sztuka gotycka w Europie:

- chronologia i geografia stylu;
- uwarunkowania historyczne, społeczne i ideowe gotyku;
- narodziny stylu: Saint Denis; rola opata Sugera;
- architektura: konstrukcja, materiał, struktura i symbolika idealnej katedry (zwłaszcza symbolika światła);
- narodowe odmiany sakralnej architektury gotyckiej w Europie;
- miasto i zamek w okresie gotyku, powstawanie uniwersytetów, zakony żebracze;
- rzeźba: treść, funkcja, przemiany formy, materiał (rzeźba kamienna katedr, rzeźba ołtarzowa; Piękne Madonny, piety, krucyfiksy; draperie: styl miękki i łamany);
- malarstwo europejskie na północ od Alp od połowy XIII do XV wieku (witraż, miniaturstwo, malarstwo tablicowe);
- styl międzynarodowy i realizm późnogotycki.

17. Sztuka gotycka w Polsce:

- periodyzacja, tło historyczno-społeczne;
- lokalne odmiany architektury sakralnej;
- miasta i zamki; mecenat Kazimierza Wielkiego;
- rzeźba ze szczególnym uwzględnieniem Madonny z Kruźlowej, twórczości Wita Stwosza oraz nagrobków królewskich na Wawelu;
- malarstwo tablicowe;
- rzemiosło artystyczne.

18. Między gotyką a renesansem - malarstwo XIII, XIV i XV wieku:

- Włochy: szkoła sieneńska, szkoła florencka i Giotto,
- Niderlandy: Jan van Eyck, Bosch, Bruegel, van der Weyden, Memling.

19. Renesans w Europie:

- znaczenie terminu „renesans”, inspiracje antyczne, odkrywanie natury i poznawanie człowieka, poszukiwanie piękna;
- chronologia i geografia sztuki; Italia jako ojczyzna renesansu, rozwój nowożytnych miast, rozwój nowożytnej nauki (filozofia, uniwersytety, środki komunikacji wizualnej: druk, grafika)
- nowa sytuacja religii i kościoła (reformacja i początki kontrreformacji);
- mecenat artystyczny.

20. Renesans we Włoszech:

- trzy główne ośrodki sztuki renesansowej (Florencja, Rzym, Wenecja);
- wczesny renesans - wiek XV: architektura (Brunelleschi, Alberti), rzeźba (Donatello), malarstwo (Masaccio, Mantegna, della Francesca, Boticelli);
- renesans dojrzały - wiek XVI; wielkie indywidualności: architektura (Bramante, Palladio) oraz Leonardo (malarstwo, rysunek, teoria), Rafael, Michał Anioł;
- szkoła wenecka - Giorgione, Tycjan, Tintoretto, Veronese - wielcy koloryści weneccy i ich rola dla późniejszego malarstwa europejskiego;
- nurt manieryzmu w sztuce włoskiej.

21. Renesans w Niemczech:

- przełomowa rola Dürera (teoria i praktyka artystyczna);
- malarstwo i grafika: Granach, Holbein; indywidualność Grünewalda: Ołtarz z Isenheim.

22. Renesans we Francji:

- architektura rezydencjonalna;
- szkoła z Fontainebleau.

23. Renesans w Polsce:

- chronologia i główne ośrodki kulturalne;
- mecenat artystyczny, wpływy włoskie, niderlandzkie, elementy rodzime; synkretyzm stylowy;

- Kaplica Zygmuntowska na Wawelu - dzieło oryginalne i jednolite stylowo, program dekoracji; jej rola jako pierwowzoru kaplic grobowych (architektura i rzeźba);
  - Zamek na Wawelu i rezydencje magnackie;
  - miasto renesansowe; Zamość;
  - malarstwo - miniaturstwo, fresk (S. Samostrzelnik), portret; wpływy i tradycja;
  - tendencje manierystyczne - wpływy włoskie i niderlandzkie.
24. Barok w Europie:
- chronologia i zasięg terytorialny;
  - narodziny baroku: kontrreformacja;
  - uwarunkowania społeczno-polityczne, religijne, filozoficzne;
  - tendencje w architekturze: nurt jezuicki; Bernini; Borromini; palladianizm; założenia pałacowo-ogrodowe (Wersal);
  - rzeźba barokowa - Bernini;
  - tendencje w malarstwie: freskowe malarstwo iluzjonistyczne, nurt ekstatyczno-mistyczny, tenebryzm, luminizm, realizm i mistycyzm; Caravaggio i caravaggionizm; Rubens i nurt kolorystyczny; klasycyzm barokowy i pejzaż komponowany - Poussin; osiągnięcia szkół narodowych (Flandria, Holandia, Hiszpania, Francja); wielkie indywidualności (Rubens, Rembrandt, Vermeer, Velasquez). Nowe autonomiczne tematy: martwa natura i pejzaż, scena rodzajowa.
25. Barok w Polsce:
- chronologia;
  - tło społeczno-polityczne;
  - mecenat królewski (Wazowie, Jan III Sobieski), kościelny oraz magnacki;
  - architektura sakralna i rezydencjonalna;
  - rozwój rzeźby architektonicznej i nagrobnej;
  - malarstwo; portrety trumienne;
  - specyfika kultury sarmackiej.
26. Sztuka rokoka:
- francuski rodowód stylu;
  - obyczajowość i kultura dworska;
  - architektura i wnętrza;
  - sztuka zdobnicza (ornament);
  - malarstwo; prekursorska rola Watteau; Boucher.
27. Sztuka klasycyzmu:
- chronologia i ewolucja stylu, główne ośrodki;
  - tło historyczne, filozofia, nauka, kultura;
  - architektura: inspiracje greckie, rzymskie, palladianizm;
  - rzeźba: Canova, Thorvaldsen;
  - malarstwo: Dawid i sztuka w służbie rewolucji; kontynuacja stylu - Ingres.
28. Klasycyzm w Polsce:
- chronologia i tło historyczne;
  - mecenat królewski i tzw. styl stanisławowski: Zamek Królewski w Warszawie, Pałac w Łazienkach;
  - mecenat magnacki; architektura;
  - malarstwo: Bacciarelli i Canaletto.
29. Sztuka oficjalna XIX wieku:
- akademizm w malarstwie i rzeźbie;
  - historyzm i eklektyzm w architekturze.
30. Romantyzm jako nurt w kulturze i sztuce:
- światopogląd romantyczny, potrzeba nieograniczonej wolności;
  - temat, treść, forma, romantyczna synteza sztuk;
  - Goya: malarstwo i grafika;
  - Friedrich i religijne malarstwo pejzażowe; biedermaier;
  - Turner, Constable i pejzaż angielski; indywidualność Blake'a;
  - Géricault, Delacroix;

- malarstwo romantyczne w Polsce - Michałowski.
31. Nowe materiały i konstrukcje architektoniczne:
    - nurt inżynierski;
    - szkoła chicagowska.
  32. Realizm:
    - Courbet;
    - Daubigny - między romantyzmem a realizmem;
    - szkoła barbizońska i pleneryzm; Millet;
    - realizm rosyjski; pieriedwiżnicy.
  33. Impresjonizm:
    - geneza i warunki rozwoju;
    - E. Manet i jego rola;
    - nowy temat i nowa forma;
    - ewolucja kierunku: Monet, Renoir, Degas, Pissarro.
  34. Neoimpresjonizm:
    - doktryna neoimpresjonistyczna;
    - temat i forma (dywizjonizm, puentylizm);
    - Seurat, Signac.
  35. Postimpresjonizm:
    - Cézanne;
    - syntetyzm i symbolizm - Gauguin; Szkoła z Pont Aven i Ślewiński;
    - nabizm i koncepcje obrazu M. Denis;
    - protoekspresjonizm - van Gogh, Toulouse-Lautrec.
  36. Symbolizm:
    - Böcklin;
    - Moreau, Redon.
  37. Rzeźba przełomu XIX i XX wieku:
    - Rodin: nowatorstwo w ujmowaniu rzeźby pomnikowej; impresjonizm, rola ruchu w budowaniu napięcia; tragizm.
  38. Prerafaelici, Arts & Crafts i początki secesji:
    - koncepcja przedmiotów codziennego użytku kształtujących poczucie estetyczne odbiorcy; niechęć do produkcji maszynowej;
  39. Secesja:
    - znaczenie terminu i główne ośrodki;
    - charakterystyka stylu;
    - architektura (Gaudi, odmiennosc secesji wiedeńskiej, szkoła z Glasgow);
    - malarstwo i grafika; Klimt; Beardsley;
    - nobilitacja rzemiosła artystycznego.
  40. Sztuka polska II połowy XIX wieku:
    - sytuacja malarstwa polskiego na tle głównych kierunków sztuki europejskiej i jego odrębność;
    - główne nurty: akademizm, różne odmiany historyzmu, realizm (Siemiradzki, Grottger, Matejko, Rodakowski, bracia Gierymscy, Chełmoński);
    - pleneryzm, naturalizm, luminizm.
  41. Sztuka okresu Młodej Polski:
    - sytuacja sztuki polskiej na tle sztuki europejskiej;
    - główne nurty w malarstwie: epizod impresjonistyczny, symbolizm, postimpresjonizm (Pankiewicz, Podkowiński, Malczewski, Wojtkiewicz, Stanisławski, Boznańska);
    - secesja w architekturze, malarstwie, rzeźbie i sztukach dekoracyjnych (rola Wyspiańskiego i Mehoffera).
  42. Sztuka awangardowa początków XX wieku:

- ideowa wielotorowość sztuki początków XX wieku, manifesty i programy artystyczne; orientacja autonomiczna (modernizm), orientacja lewicowa (awangarda);
  - najważniejsze kierunki w sztuce początku XX wieku:
    - fowizm i rola Matisse'a;
    - ekspresjonizm niemiecki; grupy Die Brücke i Der Blaue Reiter;
    - ekspresjonizm poza ugrupowaniami: Munch, Rouault;
    - kubizm: Picasso i Braque; kubizm jako katalizator nowoczesności;
    - futuryzm - manifesty i realizacje;
    - początki abstrakcji i rola Kandinsky'ego;
    - awangarda rosyjska (konstruktywizm, rajonizm, suprematyzm); uwikłanie w rewolucję radziecką;
    - neoplastycyzm i grupa De Stijl; rola Mondriana;
    - dadaizm - protest artystów wobec okrucieństwa I wojny światowej;
    - Bauhaus i jego rola w kształceniu artystycznym;
    - malarstwo metafizyczne i rola Chirico;
    - surrealizm: nurt mimetyczny i antymimetyczny (Dali, Magritte, Miró, Ernst);
  - rewolucyjne założenie przemiany świadomości człowieka oparte na interpretacji Freuda i Junga.
43. Malarstwo między wojnami:
- nurt abstrakcji geometrycznej, abstrakcja organiczna;
  - różne odmiany realizmu (realizm w sztuce państw totalitarnych), Nowa Rzeczowość; realizm magiczny;
  - École de Paris.
44. Sztuka po II wojnie światowej:
- główne nurty w malarstwie;
  - sztuka niefiguratywna (środowisko paryskie: Wols; środowisko nowojorskie: abstrakcyjny ekspresjonizm - Pollock; abstrakcja geometryczna - op-art);
  - kierunki przedstawiające; rola Picassa, Bacona; nowa figuracja (César, Kienholz); pop-art (Warhol, Johns); hiperrealizm;
  - zjawiska z pogranicza dyscyplin: environnement, happening, performance (dokumentacja), konceptualizm, land-art; Kaprow; Klein; Smithson; Kosuth;
  - minimal-art i sztuka biedna;
  - sztuka najnowsza - problem postmodernizmu.
45. Architektura XX wieku:
- źródła architektury XX wieku;
  - główne nurty: konstruktywistyczno-funkcjonalistyczny i organiczny;
  - wielcy architekci: Wright, Mies van der Rohe, Le Corbusier; Aalto;
  - postmodernizm w architekturze.
46. Rzeźba XX wieku:
- rodowód i inspiracje rzeźby współczesnej;
  - rzeźba związana z ważniejszymi kierunkami sztuki XX wieku: rzeźba kubistyczna, futurystyczna, konstruktywistyczna, abstrakcyjna; rzeźba związana z pop-artem i nowym realizmem; Brancusi; Picasso; Pevsner; Gabo; Giacometti; Oldenburg, Moore;
  - rzeźba kinetyczna; rola Duchampa, Calder, Tinguely.
47. Sztuka polska XX wieku:
- sztuka okresu międzywojennego; warunki rozwoju;
  - najważniejsze kierunki i grupy artystyczne:
    - formiści: Czyżewski, Chwistek, bracia Pronaszkowe, Witkacy oraz Zamoyski;
    - Blok, Praesens, a.r : Strzemiński, Kopro; łączność z awangardą międzynarodową;
    - Komitet Paryski; rola Pankiewicza; Cybis, Waliszewski, Potworowski, Nacht-Samborski; koncepcja sztuki i jej znaczenie dla sztuki polskiej;
    - nurt surrealizujący (Artes).

- sztuka po II wojnie światowej:
  - warunki rozwoju w związku ze zmienionymi uwarunkowaniami politycznym;
  - realizm socjalistyczny;
  - wybrane przykłady architektury;
  - wielkie wystawy: I Wystawa Nowoczesnych 1948 w Krakowie oraz Arsenał 1955 w Warszawie; sztuka po odwilży: kształtowanie się przekonania o autonomicznej roli sztuki;
  - koloryści polscy (rola kapizmu; emigracyjna twórczość Czapskiego; oddziaływanie na malarstwo abstrakcyjne: Gierowski);
  - II Grupa Krakowska (Kantor i jego inspiracyjna rola oraz teatr Cricot 2, Jarema, Nowosielski, Brzozowski, Stern);
  - Wróblewski i jego rola w tendencjach figuratywnych; Grupa Wprost; Gruppa;
- -polska szkoła plakatu i rola Tomaszewskiego;
  - rzeźba; rola X. Dunikowskiego, Zamoyskiego, Beresia, Jarnuszkiewicza, Szapocznikow, Hasiora, Abakanowicz, Bałki; ważniejsze realizacje pomnikowe;
  - happening i performance (Kantor, Warpechowski);
  - recepcja tendencji sztuki światowej w sztuce polskiej lat 60.,70. i 80.;
  - kolekcje sztuki współczesnej w Polsce (Muzeum Sztuki w Łodzi, Galeria Foksal i rola Stażewskiego, Krzysztofory, Centrum Sztuki Współczesnej w Zamku Ujazdowskim, Zachęta);
  - życie artystyczne we współczesnej Polsce.